

Toelichting bij Tariefacties in het Openbaar Vervoer

Aanleiding en probleemstelling:

Van 30 april t/m 1 oktober 2005 heeft de proef met 'gratis winkelbussen in Amersfoort' gedurende alle zaterdagen + koopzondagen plaatsgevonden op stadslijn 2. Deze proef is uitgevoerd met het doel meer inzicht te krijgen in de mogelijkheden om het OV te stimuleren in de provincie Utrecht en de stad Amersfoort. De proef is een succes geweest. Tijdens de proef is een reizigersgroei van 50% gerealiseerd op stadslijn 2. Na de proef blijkt hiervan 9% structurele groei te zijn. In de evaluatie van de proef zijn mogelijke vervolgacties benoemd die op korte termijn kunnen worden uitgevoerd en die interessant zijn. De mogelijke vervolgacties zijn in beeld gebracht in bijgaand rapport "Tariefacties in het OV". De 16 meest interessante acties zijn nader uitgewerkt. Hiervan is een inschatting gemaakt van de kosten en de effecten op het OV-gebruik.

De voor ons meest interessante acties die voor uitvoering in aanmerking komen zijn beoordeeld op:

- SMPU-doelstellingen: 1. betere bereikbaarheid woon-werklocaties;
2. vergroting sociale bereikbaarheid;
3. positief effect op de leefbaarheid.
- Geformuleerde inzichten verwoord in het evaluatierapport van de Winkelexpress Amersfoort;
- Reizigersontwikkeling;
- Kosten;
- Imago;
- Draagvlak stakeholders;
- Uitvoerbaarheid.

Uit de 16 tariefacties zijn de meest interessante acties benoemd (zie ook Rapport):

1. Korting van 50% (goedkoop OV) op de spitslijnen Amersfoort/Leusden – De Uithof (blz 15)
2. Korting van 50% in daluren en avond (blz 23)
3. Gratis OV voor ouderen (gehele dag of daluren) (blz 31)
4. Korting aan gezinnen, door kinderen onder begeleiding gratis te laten reizen (blz 35)
5. Invoeren van gemakkaartje / 1-2 eurokaartje (voorbeeld Woerden) (blz 37)
6. Gratis OV bij werkzaamheden aan knelpunten (blz 17)

Het openbaar vervoer heeft naast een belangrijke sociale doelstelling voor de regio ook een rol te vervullen in het vergroten van de bereikbaarheid van de regio. Het vergroten van de bereikbaarheid vindt o.a. plaats door aanleg van wegen en het aanleggen van ICT-infrastructuur om de capaciteit van het wegennet te vergroten.

Ten opzichte van het gebruik van de auto blijft het OV-gebruik achter en kan zeker een positieve impuls gebruiken. Indien er meer en/of goedkoper openbaar vervoer wordt aangeboden heeft dit een positief effect op de sociale functie en de bereikbaarheid. Er wordt hiermee dan voor de automobilist ook een volwaardige keuzemogelijkheid gecreëerd (op grond van prijs en/of aanbod) om de overgang naar het openbaar vervoer (bus) te maken.

In het licht van het bovenstaande kunnen tariefacties ingezet worden om deze doelen te bereiken, nl:

- a.) verschuiven autogebruik naar openbaar vervoer
- b.) verminderen filedruk

Het rapport geeft goed inzicht in mogelijke tariefacties en de effecten die daarvan zijn te verwachten op onder andere de doelen die wij wensen na te streven.

Leeswijzer rapport (zie bijlage):

Samenvatting: blz. I t/m V

Hfst 2: speelveld: blz. 2 t/m 5 (conclusies blz. 5)

Hfst 3: feitelijke 16 tariefacties: blz 6 t/m 45 (conclusies blz. 43/44; samenv. tabel blz. 45)

Bijlage 1: groslijst 30 tariefacties

Bijlage 2: verantwoording berekening kosten / opbrengsten (effecten op het gebruik en kosten)

Bijlage 3: praktijkvoorbeelden in Nederland

Beleidskader(s) of beleidsvelden :

Provincie: Invulling geven aan het bevorderen OV-beleid

Amersfoort: Invulling geven aan het collegeprogramma, nl. de groei van de automobiliteit beperken door te zorgen dat er minder 'nieuwe automobilisten' komen

Uit het rapport blijken de volgende acties interessant voor ons:

1. Korting van 50% (goedkoop OV) op de spitslijnen Amersfoort/Leusden – De Uithof (blz 15)

Kenmerken:

- reizigersgroei te verwachten: ca. 14%
- betere bereikbaarheid van woon-werklocaties
- positief effect op verbetering leefomgeving; verschuiving van auto naar OV
- relatieve lage kosten: ca. € 60.000 op jaarbasis voor alle spitslijnen
- past in Amersfoortse OV-doelstellingen
- BRU-relatie is gering
- praktisch goed uitvoerbaar; weinig extra materieel nodig

2. Korting van 50% in daluren en avond (blz 23)

Kenmerken:

- reizigersgroei te verwachten: ca. 32% (gedsurende gehele dag: + ca. 14%)
- beperkte verbetering bereikbaarheid woon-werkrelaties (spits is uitgeloten van korting)
- vergroting van de sociale bereikbaarheid
- geen/geringe bijdrage aan verbetering leefomgeving: verschuiving van auto + fiets naar OV
- forse kosten: ca. 2,4 mio euro per jaar
- verbetering imago OV: verlaging OV-kosten
- BRU-medewerking essentieel ivm helderheid + duidelijkheid (imago), maar is onzeker
- praktisch uitvoerbaar, maar vergt goede + langdurige voorbereidingstijd

3. Gratis OV voor ouderen (gehele dag of daluren) (blz 31)

Kenmerken:

- reizigersgroei te verwachten: ca. 300-400% binnen de doelgroep; ca. 20-30% op het totaal aantal reizigers in de provincie
- vergroting van de sociale bereikbaarheid voor alle ouderen; NB. Ouderen reizen al met korting
- geen bijdrage aan verbetering leefomgeving: verschuiving van auto + fiets naar OV
- forse kosten: ca. 4,0 – 5,7 mio euro per jaar
- verbetering OV-imago; maar let op: "gratis?", dan kan het geen goed product zijn"
- actie is in Amersfoort mogelijk; past in OV-doelstellingen
- BRU werkt ook al met dergelijke acties: gratis strippenkaarten voor U-pashouders
- praktisch goed uitvoerbaar

4. Korting aan gezinnen, door kinderen onder begeleiding gratis te laten reizen (blz 35)

Kenmerken:

- reizigersgroei door gezinnen met ca. 25% (t.ov. totale OV: slechts 0,4% groei)
- beperkte verbetering bereikbaarheid woon-werkrelaties (OV concurreert met auto bij winkelbezoek)
- beperkte vergroting van de sociale bereikbaarheid
- geen bijdrage aan verbetering leefomgeving: verschuiving van auto + fiets naar OV
- geringe kosten: ca. 0,2 mio euro/jaar zijnde alleen de gedeerde inkomsten + marketing
- verbetering OV-imago; betere positionering van het OV voor gezinnen
- actie is in Amersfoort mogelijk; past in Amersfoortse OV-doelstellingen
- BRU-aansluiting niet noodzakelijk
- eenvoudig; snelle invoering mogelijk

5. Invoeren van gemakkaartje / 1-2 eurokaartje (voorbeeld Woerden) (blz 37)

Kenmerken:

- reizigersgroei stadsvervoer Woerden met 5-10% (t.o.v. totale OV: slechts 0,2% groei)
- geen/zeer beperkte verbetering bereikbaarheid woon-werkrelaties
- beperkte vergroting van de sociale bereikbaarheid: makkelijker + goedkoper OV
- geen bijdrage aan verbetering leefomgeving
- geringe kosten: ca. € 10.000: alleen marketingkosten, inkomstenderving wordt tenietgedaan door toename opbrengsten nieuwe reizigers
- verbetering OV-imago; betere positionering van het OV door lager tarief
- draagvlak onder vervoerders aanwezig
- actie is in Amersfoort mogelijk; past is OV-doelstellingen
- BRU-aansluiting niet noodzakelijk
- snelle invoering mogelijk

6. Gratis OV bij werkzaamheden aan knelpunten (blz 17)

Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat is van plan deze tariefactie te starten bij grootschalige werkzaamheden aan het hoofdwegenet

Kenmerken:

- effect op reizigersaantallen is sterk afhankelijk van te verwachten problemen, locatie en inzet van de actie
- verbetering bereikbaarheid woon-werkrelaties tijdens de uitvoering van werkzaamheden
- bijdrage aan verbetering leefomgeving vanwege tijdelijke verschuiving van auto naar OV
- kosten zijn volledig afhankelijk van de locatie + vorm van de actie. Ook de mate van betrokkenheid van bedrijven is van belang
- verbetering imago OV wordt alleen bereikt indien het OV een goede doorstroming heeft
- BRU-afstemming: per actie bekijken of dit met BRU danwel met andere autoriteiten moet plaatsvinden

Overwegingen t.a.v. uit te voeren acties.

Zoals reeds gezegd kunnen vanuit de provinciale visie op het openbaar vervoer de volgende doelstellingen worden geformuleerd:

- c.) verschuiven autogebruik naar openbaar vervoer
- d.) verminderen filedruk

Op basis hiervan en op basis van het rapport zouden hierbij de volgende tariefacties goed passen:

- korting van 50% op de spitslijnen Amersfoort/Leusden – De Uithof
- korting van 50% in de daluren en avond

Het is noodzakelijk om op basis van de hierboven benoemde doelen over dit onderwerp een kaderstellende discussie in de Cie IME te houden.

Uitvraag van het Ministerie van VenW voor experimenten met gratis/goedkoop OV

Een aantal van onze onderzochte tariefacties past in de plannen die het Ministerie voor ogen heeft voor “Innovatieve experimenten met gratis/goedkoop OV”. Wij hebben het Ministerie van VenW in onze brief van 31 augustus 2006 (kenmerk: 2006wvv001871i) toegezegd om in het voorjaar 2007 met concrete voorstellen te komen. Deze voorstellen worden in samenwerking met het BRU vormgegeven (zie bijlage 2).

De volgende voorstellen hebben wij als te onderzoeken experimenten in de brief genoemd:

1. gratis/goedkoop OV Wijk bij Duurstede – Utrecht voor werknemers
2. gratis/goedkoop OV op de spitslijnen Amersfoort/Leusden – De Uithof
3. bereikbaarheid Utrecht-West (noot: dit ook als project door BRU ingediend)

Om eventueel in aanmerking te komen voor rijkssubsidie moeten deze acties verder worden uitgewerkt met specifieke aandacht voor:

- derdebetaling
- directe benadering van forenzen

Noot:

Gratis/goedkoop OV Wijk bij Duurstede – Utrecht komt ook voor in de 16 kansrijke tariefacties.

Echter met name vanwege de kosten (ca. 7,7 mio euro) niet in de bovengenoemde lijst van 7 acties.

Indien alleen voor werknemers gratis of goedkoop OV wordt aangeboden en ook eventueel berijden er aan mee betalen, wordt het financieel gezien meer interessant, omdat de kosten voor de provincie afnemen.

Gratis/goedkoop OV op de spitslijnen Amersfoort/Leusden – De Uithof komt terug in de voorgestelde tariefacties

Bereikbaarheid Utrecht-West is voornamelijk een BRU-project en de provincie zal daar waar mogelijk daarin mee participeren

Budget/raming kosten

1. De benodigde financiële middelen voor de tariefacties kunnen op 2 manieren worden geregeld, nl:
  - a.) in de BDU-gelden (nl. door ophogen van het OV-deel) danwel
  - b.) te betrekken in de coalitie-onderhandelingen bij het nieuw te vormen college in 2007.
2. Ministeriële regeling “Innovatie-projecten”. In de brief van VenW van 7 juli 2006 doet het Min. VenW een uitvraag aan alle decentrale overheden voor “innovatieve experimenten met gratis of goedkoop ov”. Plannen die aan de gestelde randvoorwaarden voldoen kunnen in aanmerking komen voor subsidie.

Planning:

Uitvoering van diverse tariefacties zal naar alle waarschijnlijkheid in de 2^e helft 2007 plaatsvinden, omdat de benodigde financiële middelen (zie hierboven) geregeld moeten worden.